

ПРОВІДНІ ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В ЧИТАННІ

Власенко Л.В., Мірочник В.В.

Україна, Київ, Національний університет харчових технологій

В статті розглядаються проблема формування факторів, які впливають на мовленнєві особливості при читанні. Виділяють наступні фактори формування мовленнєвої компетенції при читанні: фактор мовленнєвих умінь, фактор видів читання, фактор потенціального словаря, фактор темпа читання.

Читання – одна з найважливіших форм опанування знань, виховання й розвитку студентів, і викладачеві необхідно знати основні особливості розуміння тексту читачем.

Щодо факторів, які впливають на формування мовленнєвої компетенції при читанні, то можна виділити наступні фактори:

Фактор мовленнєвих вмінь. Фонологічні, лексичні та граматичні мовленнєві навички належать до мовного компонента комунікативної компетенції, але складають базис мовленнєвих вмінь, тобто мовленнєвої компетенції в читанні. Але не тільки граматичні і лексичні, а й фонологічні навички для читання не менш важливі, ніж для говоріння, хоча метою є навчання читання мовчки, а не вголос. Незважаючи на таку мету, значущість розвитку фонологічних навичок читання не знижується. Це пов'язано з процесом внутрішнього приговорювання, необхідним для розуміння прочитаного. Точне та повне розуміння багато в чому залежить від того, як вимовно та інтонаційно читач оформлює авторський текст на рівні внутрішнього приговорювання.

Читач повинен впізнати лексичну одиницю за її формою у графічному літерному коді та зіставити цю форму з тим значенням даної одиниці, яке найкраще відповідає контексту. Таке володіння мовними одиницями, яке базується на візуальному впізнаванні та зіставленні форми зі значенням, з психологічної точки зору досягається значно легше, ніж володіння на рівні репродукції або продукції. Саме це дає можливість значно збільшувати лексичний або граматичний мінімум для навчання читання порівняно з відповідними мінімумами говоріння або письма.

Фактор вмінь. Найбільш детальну класифікацію вмінь, потрібних для читання іноземною мовою, розробила С.К.Фоломкіна. Вона поділила ці вміння на три групи, включивши до першої групи вміння розуміти мовний матеріал. Щодо другої та третьої груп, то вміння цих груп забезпечують повноту розуміння зв'язного тексту в цілому. До

другої групи належать: уміння виділяти в тексті його окремі елементи; уміння узагальнювати, синтезувати факти, встановлюючи їх ієрархію та поєднуючи змістовні частини; уміння співвідносити окремі частини тексту. До третьої групи відносять уміння усвідомлювати зміст тексту із забезпеченням глибини його розуміння: виведення судження на основі фактів тексту; встановлення його ідей, задуму; оцінювання фактів, змісту; інтерпретація – розуміння підтексту.

Як і для будь-якого іншого виду мовленнєвої діяльності, формування всіх названих умінь можливе лише у мовленнєвій практиці з читання цілісних текстів.

Фактор режимів (видів) читання. Читання може проходити в декількох режимах, що досліджувалися С.К.Фоломкіною. Кожний режим потребує формування різних умінь. Існує п'ять режимів читання: переглядове, ознайомлювальне, вивчаюче, пошукове, критичне читання.

Переглядове читання використовується для визначення теми та головних питань, що розглядаються у тексті; його темп – 1-1,5 сторінок/хв. Основна мета читача у даному випадку – визначити для самого себе, чи варто читати цілий текст, чи є в ньому те, що вас зацікавило.

Ознайомлювальне – забезпечує розуміння до 70% фактів тексту з точним розумінням його основної інформації; темп читання – 180-190 слів/хв. Це найпоширеніший режим читання, саме так ми читаємо художню літературу, газети, журнали.

Вивчаюче читання забезпечує повне та неперекручене розуміння всієї інформації тексту, як основної, так і другорядної; його темп – 50-60 слів/хв. Це не дуже поширений режим читання у повсякденному житті, а в професійній діяльності так читають різні документи, спеціальні матеріали, статті, де є дуже важлива інформація.

Пошукове читання поєднує властивості переглядового та ознайомлювального або вивчаючого читання. Темп читання залежить від того, йде пошук інформації або її більш поглиблене вивчення.

Критичне читання може розглядатися як вид вивчаючого читання, але воно ще більш поглиблене з метою більш детального усвідомлення всієї інформації тексту для формування власної думки на неї. Тому таке читання може бути ще повільнішим, ніж вивчаюче. Воно здебільшого носить професійний характер – наприклад, коли текст читається, щоб знайти матеріал для полеміки з автором.

Найзначущим є ознайомлюючи читання як найбільш поширений режим читання. Цього режиму читання легше навчити, бо тут йдеться в основному про глобальне, а не детальне розуміння, так що студенти досить швидко спроможні читати складні за формою та змістом тексти.

Фактор потенційного словникового запасу. Розуміння в процесі читання багато в чому залежать від словникового запасу читача. Але за роки навчання неможливо сформуванати у студентів рецептивний словниковий запас такого обсягу, щоб він покривав більшість лексичних одиниць. Такий рецептивний словниковий запас мав би складатися з 10000-15000 лексичних одиниць.

Фактори автентичності/оригінальності/адаптованості текстів для читання. Тексти, які пропонуються студентам для читання, безумовно повинні бути в основному автентичними. Автентичність передбачає, що тексти є реальними, тобто призначеними для читання носіями мови, а не спеціально розробленими для навчання читання іноземною мовою носіїв інших мов. Що стосується оригінальності та адаптованості текстів для читання, то тут багато залежить від етапу навчання. Оригінальні тексти, які написані носіями мови, тексти без спрощень та полегшення мовної форми та змісту. На основному та просунутому етапах навчання ніяка адаптація матеріалів для читання вже мабуть буде неприйнятною.

Отже, при навчанні студентів читанню, потрібно відмітити, що матеріали для читання повинні бути цікавими саме для даної категорії вивчаючих іноземну мову – з їхніми віковими, індивідуальними особливостями та інтересами.

Перелік посилань

1. *Методика навчання іноземних мов у середніх класах навчальних закладах: Підручник.* – К.: Ленвіт, 1999. – 320с.
2. *Програма з англійської мови для університетів/інститутів (п'ятирічний курс навчання): Проект/Колектив авт.: С.Ю.Ніколаєва, М.І.Соловей (керівники), Ю.В. Головач та ін.* – К.: Київ. держ. лінг. ун-т та ін., 2001. -245с.
3. *Тарнопольський О.Б. Методика навчання іномовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти: Навчальний посібник.* – К.: Фірма "ІНКОС", 2006. -248с.